

You have downloaded a document from

The Central and Eastern European Online Library

The joined archive of hundreds of Central-, East- and South-East-European publishers, research institutes, and various content providers

Source: Puls

The Pulse

Location: Serbia

Author(s): Aleksandar Fatić

Title: Veze između organizovanog kriminala i politike
Links between Organized Crime and Politics

Issue: 03-04/2004

Citation style: Aleksandar Fatić. "Veze između organizovanog kriminala i politike". Puls 03-04:9-14.

<https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=211893>

VEZE IZMEĐU ORGANIZOVANOG KRIMINALA I POLITIKE

Početkom devedesetih godina prošlog veka, kada je Slobodan Milošević započeo da steže svoj stisak oko srpskog društva, lideri crnogorskih i srpskih komunističkih partija bili su zajedno. Međutim, sa protokom vremena, između dve političke elite su se pojavile sve veće razlike, i već sredinom devedesetih godina odnos između male južne republike, koju je tada vodio harizmatični predsednik Milo Đukanović, i mnogo veće Srbije, koja je bila hipnotisana Miloševićevom nacionalno-emancipatorskom retorikom, mogao se okarakterisati kao otvoreni politički konflikt. Sa početkom ratova u bivšoj Jugoslaviji postalo je jasno da će organizovani kriminalci igrati ključnu ulogu u eskaliranju konflikata na čitavoj, krizom zahvaćenoj, teritoriji. „Specijalne jedinice”, koje su vodili dobro poznati kriminalci, vodile su pustošuću kampanju rata niskog intenziteta protiv civilnog stanovništva, dok su ih politički lideri u njihovim nacionalnim prestonicama hvalili za patriotizam. Kriminalci su igrali dominantne medijske uloge tokom rata, dok je zvanična vojska, koja je u najvećoj meri vodila konvencionalni rat za teritoriju, ali je bila manje uključena u pljačku i ubilačke kampanje, bila predmet drugo-

razredne medijske pažnje.¹ Istovremeno, bande su se brzo bogatile prodajom opljačkane imovine sa linije fronta i iz pozadine vojnih operacija. Kompletna struktura privatnog preduzetništva je potom postala predmet jagme između različitih bandi radi iznude kroz obezbeđivanje „zaštite” od strane istih onih gangstera koji su na ratištima sticali reputaciju „nacionalnih heroja”. U jednom trenutku, komandant cele odbrane Sarajeva je bio jedna od glavnih figura u krugovima organizovanog kriminala u Bosni, Juka Prazina, koji je kasnije ubijen u puškaranju sa bosanskom policijom. Slične uloge su igrali i srpski i hrvatski kriminalci.

Na početku ratnih sukoba, u zapadnoevropskim prestonicama i u Vašingtonu podrška za Crnu Goru i Đukanovićevu vladu počela je naglo da raste. Crna Gora je postala „hit” zemlja regiona: mala reformistički orijentisana država koja se odupirala balkanskom diktatoru sa severa.

¹ Opširnije u Aleksandar Fatić, "The Transitional Crisis in Serbia", in David Phinnemore & Peter Siani-Davies (eds), *South-Eastern Europe, the Stability Pact and EU Enlargement*, European Studies Foundation Publishing House, Cluj, Romania, pp. 39–65.

Veze između organizovanog kriminala i politike

Đukanović je počeo da finansira svoju državu i svoje političke elite na sve načine koji su mu bili na raspolaganju, sa prećutnim odobrenjem i velikodušnom finansijskom podrškom Vašingtona i Brisela. Otprilike u isto to vreme, crnogorska opozicija je počela da se oglašava protestima protiv „švercerskih lanaca” koji su navodno bili u funkciji duž crnogorske obale, pri čemu su mali beli gliseri (u lokalnom žargonu „plavuše”) svake noći jurili Jadranskim morem između crnogorske i italijanske obale sa tovarima cigareta i ko zna čega još. Crnogorski zvaničnici su čas poricali optužbe da podržavaju čitavu industriju organizovanog šverca duvana, čas lakonski odgovarali da su „vremena teška”, da je Crna Gora žrtva sankcija koje su i Srbiji i Crnoj Gori uvedene zbog Miloševića, i da se moralo nešto učiniti da bi se popunio budžet i platile penzije i plate u maloj republici.

Optužbe opozicije su izazvale istragu više italijanskih tužilaca i sudija, i povremeno su iz Italije počele da stižu pretnje da bi italijanski organi mogli podići optužnice u vezi sa transnacionalnim organizovanim kriminalom protiv pojedinih pripadnika crnogorske političke elite. Međutim, kako je vreme prolazilo postalo je jasno da su ove optužbe bile politički sinhronizovane: kad god je postojao problem sa „ubeđivanjem” crnogorske vlade da se složi sa evropskim pristupom koji je podržavao unitarnu državu Srbije i Crne Gore (tada još uvek Jugoslavije), iznenada bi se pojavili nekakvi italijanski tužioci u javnosti, sa navodno obimnim „dokaznim materijalom” da su crnogorski zvaničnici u stvari kriminalci. Čim bi se crnogorska vlada saglasila da sledi evropsku političku liniju, optužbe bi naglo nestale. Crnogorski analitičari su počeli da nazivaju ovu italijansku politiku „ucena kriminalnim dosijeom”. U međuvremenu, crnogorska opozicija i mediji su nastavili da izveštavaju o redovnom transportu duvana i ostalog tovara u Italiju i iz Italije. Velike duvanske kompanije su navodno bile uključene, ali se one nisu izjašnjavale. Uskoro su se građani Crne Gore navikli na ovu industriju i na povremene medijske izveštaje o njoj, pa su počeli i da je brane pozivajući se na poseban politički i ekonomski položaj male države, njenu političku i geografsku izolovanost, i potrebu da njen politički sistem preživi „pod sankcijama”.

Istovremeno, sa druge strane crnogorske granice sa Kosovom, u toku su bile pripreme za oružanu pobunu protiv srpske države, i albanske paravojne trupe su prolazile kroz obuku opremane su uz pomoć novca koji je zarađen u dobro razrađenom poslu trgovine heroinom čiji su glavni protagonisti, već decenijama, dileri iz redova kosovskih Albanaca. Na samom Kosovu, narod je ove kriminalce doživljavao kao nacionalne emancipatore, „patriotske poslovne ljude”, koji su pomogli da se naoruža Oslobođilačka vojska Kosova, koja je trebalo da ratničkim putem „potvrdi” albanski etnički zahtev za svojinom nad čitavom južnom srpskom pokrajinom. Sredinom devedesetih godina prošlog veka, količine heroina koje su stizale u srednjoevropska i zapadnoevropska tržišta preko Kosova toliko su se povećale da je ulična cena grama heroina drastično opala. U isto vreme, kupovina oružja i municije na Kosovu se ubrzala. Organizovani kriminal u svojoj najklasičnijoj formi je direktno finansirao „poriv za nacionalnom emancipacijom”. Decenijama je redovno snabdevanje evropskog heroinskog tržišta bilo glavni izvor prihoda za kosovske separatiste, ali nikada nije bilo toliko očigledno kao sredinom devedesetih godina da se ovi profiti koriste za ostvarivanje političkih apetita na Kosovu.²

Postalo je jasno da se veze između organizovanog kriminala i političkih elita, u svim delovima bivše Jugoslavije, ostvaruju putem uzajamnih klijentelističkih odnosa. Ovakvi odnosi su bili mogući usled korupcije samih političkih elita i nedoslednog postupanja međunarodnih faktora, koji su pogoršavali probleme, jer su svojim zbunjujućim postupcima razređivali inicijativu da se stvori lokalno jezgro energije za izgradnju prave vladavine zakona. Međunarodna kritika lokalnih političkih elita je često bila pogrešno usmerena ili neosnovana, motivisana više širim političkim potrebama nego iskrenom željom da se promoviše vladavina prava. Najbolji primer ovakvog oportunističkog postupanja su bili napadi na bivšeg predsednika (danas predsednika vlade) Crne Gore od strane pripadnika italijanskog pravosuđa i izvršne vlasti. Takvi napadi, sumnjivog kredibiliteta i gotovo sasvim nedosledni, podrivali su u stvari proces stvaranja

2 Nikolaos D.A. Arvanites, *Balkanski čvor*, ANDA Info, Beograd, 2003.

nja kritične lokalne političke volje da se formulišu i primene autentični standardi transparentnosti i integriteta u javnoj upravi. Stiven Holmes (*Stephen Holmes*) taj problem formuliše na sledeći generalni način:

„Liberalna reforma ne može uspeti ako nema domaću političku podršku. Podrška iz inostranstva nije dovoljna. Nerazumevanje ove jednostavne istine je dovelo do podrivanja delotvornosti velikog dela tehničke pomoći koju je Zapad uputio novim postkomunističkim državama. Vladavina prava se ne može konsolidovati ili institucionalizovati ako ne postoji domaća konstituentna zajednica za vladavinu prava, koja je spremna i sposobna da se bori za svoje interese i uverenja. Strana podrška za zakonitost i ustavnost je samo slaba nit, na kojoj se taj projekt ne može izgraditi; ta podrška čak može biti kontraproduktivna kada se usmerava nedosledno i u saradnji sa suparnički nastrojenim i loše informisanim konsultantima.”³

Nedoslednost opisane vrste doprinosi stvaranju klijentelističkih kultura, a takve kulture dovode do formiranja relativno trajnih partnerstava između političkih elita i organizovanog kriminala. Reč je o tome da organizovani kriminal ima suštinski interes da infiltrira državu, i kada su jednom uspostavljena partnerstva između kriminalaca i državnih činovnika, činovnici postaju klijenti kriminalnih organizacija, obično u smislu finansijske podrške i fizičke zaštite. Istovremeno, kriminalna organizacija postaje klijent korumpiranog činovnika u smislu administrativnog favorizovanja i zaštite informacija. Međutim, kada bilo koja strana u klijentskom odnosu, a obično se radi o državnom činovniku, pokuša da izađe iz odnosa, nastaju problemi, jer izlazak bilo koje strane iz klijentskog odnosa dovodi drugu stranu u potencijalnu opasnost. Na primer, ako državni činovnik, koji je pomogao da se opere novac zarađen činjenjem ozbiljnih krivičnih dela i za uzvrat primio usluge od organizovanog kriminala, odluči da izađe iz koruptivnog odnosa, dovodi u opasnost čitav lanac kriminalnih operacija. Stoga je verovatno da takav činovnik postane meta atentata nakon

3 Stephen Holmes, "Crime and corruption after communism", *East European Constitutional Review*, Fall 1997, p. 59.

što najavi svoju nameru da napusti klijentski odnos. To je najveći problem u vezi sa jugoistočnoevropskim vladama koje dolaze u dodir sa kriminalcima i imaju mogućnost da sa njima prave kompromise i sklapanju sporazume.

Započinjanje reformističke vladavine na potpuno čist način, u periodu neposredno posle kraja komunističke vladavine, u kojoj je saradnja sa podzemljem bila tradicija, malo je verovatna perspektiva. Svaka prva postkomunistička vlada u jugoistočnoevropskom regionu je u principu bila u poziciji da je morala da pregovara sa sumnjivim poslovnim ljudima, a možda čak i sa visoko rangiranim pojedincima u redovima organizovanog kriminala. Stoga je jedini način, u svim zemljama regiona, da se odlučno preseku bar neke kriminalne veze uspostavljene ovim putem, bio promena vlasti.

Posebna karakteristika klijentelističkih odnosa između javnih činovnika i organizovanog kriminala je u činjenici da su nosioci uloga unutar lanca kriminalnih operacija često pojedinačni političari. Pojedinačni članovi establišmenta tako deluju u direktnoj sprezi sa kriminalnim organizacijama, iako oni nisu formalno članovi tih organizacija. Stoga, formalno posmatrano, postoji diskontinuitet između članova bande i onih saradnika koji su formalno izvan strukture kriminalne organizacije, a pomažu delovanje te organizacije. Suštinski, međutim, oni koji su izvan same strukture kriminalne organizacije često su u položaju da budu mnogo korisniji kriminalnoj organizaciji nego mnogi od njenih „pravih” članova. Takvi pojedinci su faktički kriminalci, iako su formalno nezavisni. S obzirom na njihov politički uticaj, oni često rade „sa strane” i uspostavljaju saradničke odnose sa različitim kriminalnim strukturama, na taj način duboko kriminalizujući same zvanične agencije u kojima su zaposleni i koje predstavljaju. Klijentelistički odnosi u kojima oni učestvuju se umnožavaju, i oni se faktički upetljavaju u čitavu mrežu uzajamnih zavisnosti, od kojih su neke uzajamno kontradiktorne. Ulog u tim odnosima vremenom raste, a zavisnosti se produbljuju, što dodatno otežava izlaženje iz klijentelističkih odnosa. Na taj način se razvijaju krize koje proističu iz kriminalizacije političkog aparata, i to se dogodilo u Srbiji na kraju vladavine političke strukture koja je bila na vlasti od 2001. do 2004. godine. Ta vlada je bila

Veze između organizovanog kriminala i politike

povezana sa brojnim korupcijskim skandalima i unutrašnjim kontroverzama. Na kraju perioda vladavine ove vlade, u toku je traganje za dramatičnim epilogima pomenute tri godine u specijalnom sudu za organizovani kriminal. U tom sudu su u toku suđenja optuženima za ubistvo predsednika vlade, za čitavu seriju drugih naručenih ubistava, dalekosežne aktivnosti u oblasti trgovine drogom, itd. U Srbiji se u vezi sa ovim aferama pojavljuje čitava jedna nova socijalna atmosfera, u kojoj osumnjičeni gangsteri postaju zaštićeni svedoci, upućuju se pretnje advokatima i sudijama, i pojavljuju se drugi slični znaci jedne obuhvatne krize unutrašnje bezbednosti i sistema vladavine zakona.⁴ Politički klijenti organizovanog kriminala, koji su izgubili poluge vlasti, i dalje imaju dug prema svojim kriminalnim sponzorima, a kriminalni klijenti su ostavljeni u velikoj meri bez političke zaštite zbog smene vlasti, što nagoveštava vrlo opasan period koji predstoji novoj vladi i koji bi mogao biti pun problematičnih događaja čiji bi protagonisti mogli biti pripadnici struktura organizovanog kriminala.

Slična situacija je stvorena i u oblasti sistemske političke korupcije. Srbija i Crna Gora su trenutno pod praktično kaznenim merama u oblasti izvoza šećera u Evropsku uniju, jer su neki poslovni ljudi iz Srbije počinili prevaru protiv EU, tako što su u EU izvezli šećer od šećerne trske, uvezen ko zna odakle, pošto se takav šećer ne proizvodi u Srbiji, u kojoj nema šećerne trske, a sve po preferencijalnom tretmanu predviđenom za šećer proizveden u Srbiji, od šećerne

4 Videti D. Ćuruvija, „Petog dana ponovo prekinuto suđenje za ubistvo premijera Zorana Đinđića: advokati Krsmanovića napustili sudnicu“, *Glas javnosti*, 19. februar 2004, str. 9. Primera radi, za vreme suđenja trinaestorici optuženih za ubistvo predsednika vlade Đinđića, u Specijalnom sudu za organizovani kriminal u Beogradu, Miroslav Todorović, branilac desetooptuženog na listi, Dušana Krsmanovića, formalno je zatražio policijsku zaštitu jer je primio pretnje od jednog od osumnjičenih gangstera, Ljubiše Buhe — Ćumeta, koji u ovom postupku ima status zaštićenog svedoka. Buha je dobio praktičnu aboliciju za sva krivična dela koja je počinio, i on sada stanuje na nepoznatoj adresi pod policijskom zaštitom. I pored toga, izgleda da on nastavlja da preti učesnicima u sudskom postupku. Todorović je bio sudija Okružnog suda u Beogradu pre nego što je postao advokat.

repe. Skandal, takozvana „šećerna afera“, već gotovo godinu dana ostaje nerazrešen, iako je vrlo jednostavno ustanoviti ko je prepakivao uvozni šećer i izvezio ga u EU. Štete koje su iz kaznenih mera proistekle za domaću šećernu industriju su izuzetno ozbiljne. Primera radi, eksperti za borbu protiv korupcije okupljeni na konferenciji „Korupcija u Srbiji“ u organizaciji Centra za menadžment, 2004. godine u Beogradu, procenili su jednoglasno da nerešavanje „šećerne afere“ ukazuje na političku korupciju u najvišim slojevima prethodne Vlade Srbije.⁵

Treba imati u vidu da posebna opasnost za privredu Srbije i drugih delova jugoistočne Evrope proističe iz korupcijskih skandala koji imaju veze sa poslovnim odnosima sa EU, jer jedna od široko priznatih „analitičkih definicija organizovanog kriminala“, iz pera M.D. Malca (*M.D. Maltz*), određuje organizovani kriminal putem serije karakterističnih krivičnih dela, od kojih je jedno jasno formulisano kao *prevara protiv EU*. Tačnije, ova lista krivičnih dela uključuje, po redosledu: trgovinu drogama, iznudu, kidnapovanje, nelegalno odlaganje toksičnog otpada, složene oblike prevare sa kreditnim karticama, *prevaru protiv EU*, organizovani šverc duvana i alkohola, masovno narušavanje autorskih prava i *korupciju da se počini bilo koje od navedenih krivičnih dela*.⁶

- 5 Profesor Dobrivoje Radovanović, direktor Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu, izjavio je medijima da je prosto „neverovatno“ da policija nije bila u stanju da otkrije počinioca šećerne afere za godinu dana, i da ovo jasno pokazuje da je neko aferu gurao pod tepih klijentelističkih oblika korupcije bivšeg političkog establišmenta (videti O. Nikolić, „Eksperti i diplomate o korupciji u Srbiji: prednjačimo u Evropi“, *Glas javnosti*, 19. februar 2004, str. 5). Slične komentare su dali i profesor Mićo Bošković, dekan Policijske akademije MUP Srbije i Miroslava Milenović, glavni forenzički računovođa u kompaniji Pricewaterhouse Coopers u Beogradu. Istom prilikom, ambasador Kraljevine Švedske u Srbiji i Crnoj Gori, Lars-Göran Engfeldt, izjavio je da su perspektive pridruživanja Srbije i Crne Gore Evropskoj uniji u velikoj meri zavisne od uspešnog rešavanja ovog i drugih slučajeva krupne korupcije (O. Nikolić, *ibid.*).
- 6 Michael Levi, "The Organisation of Serious Crimes", in Mike Maguire, Rod Morgan & Robert Reiner (eds), *The Oxford Handbook of Criminology*, Oxford University Press, Oxford, 2003, pp. 878–84.

Šećerna afera uključuje dva elementa navedene analitičke definicije (ovde označena kosim slovima), i samim tim se kvalifikuje kao delo organizovanog kriminala, a ipak još uvek nije procesuirana kroz krivično-pravni sistem čak ni kao „obično” delo korupcije ili prevare.⁷

Uopšteno posmatrano, smatra se da organizovani kriminal ne može da se razvija bez prethodnog korumpiranja političkog sistema. Ova potreba da korumpira politički sistem je toliko očigledna da neki analitičari zastupaju tezu da se organizovani kriminal u stvari razvija od tradicionalne strukture komercijalno-motivisanog i orijentisanog kriminala ka takozvanom „novom ratujućem entitetu” protiv države, čiji je osnovni cilj da prinudi, podmiti, kooptira ili nasilno osvoji državu i upotrebi njene poluge vlasti da omogući neometanu kriminalnu trgovinu.⁸ Prema tom shvatanju, kriminalna organizacija nove generacije se sastoji od „polupolitičkih, polukriminalnih snaga kao dominantnih pretnji bezbednosti, ona cveta u rastućem globalnom ambijentu neuspelih država, u kome preovladavaju uslovi ni-rata-nimira”.⁹ Takva organizacija je zasnovana na „(...) mrežama koje proističu iz potrebe da se smanji rizik (udruživanje sa lokalnim kriminalcima da bi se eksploatisali lokalni uslovi ili obezbedio pristup korumpiranim zvaničnicima), da se prošire tržišta (novi proizvodi ili novi punktovi za ponudu starih proizvoda), ili da se razmenjuje roba (npr. oružje za drogu)”.¹⁰ To kriminalnim mrežama omogućava da „povećaju kapacitete

individualnih kriminalnih entiteta, pri tome često minimizujući uzajamno takmičenje i konflikte između pojedinačnih kriminalnih organizacija”.¹¹ Ovaj novi „ratujući entitet”, koji se pomalja iz tradicionalnije strukture organizovanog kriminala, i koji je manje hijerarhijski ustrojen iznutra i manje formalan od tradicionalne kriminalne organizacije, istovremeno je daleko opasniji oblik onoga što kriminolozi nazivaju „kriminalom za profit” kao sinonimom za tradicionalni pojam „organizovanog kriminala”.

Novi tip organizovanog kriminala je uistinu kriminal za profit, ali on uključuje i aktivnu borbu protiv države radi preuzimanja državne vlasti. Tako osvojena državna vlast se potom može upotrebiti za generisanje ogromnih ilegalnih profita. U stvari, ukoliko bi takav napad na državu bio uspešan, sam pojam „ilegalnog profita” bi došao u pitanje, jer bi kriminalne organizacije mogle da konstruišu pravne ambijente u okviru kojih bi njihove suštinski kriminalne operacije postale sasvim „legalne”. Takva promena legalnog ambijenta nije uvek dramatična, i ne bi uopšte bila teška. Primera radi, za vreme tragične komunističke vladavine u jugoistočnoj Evropi većina zemalja regiona nije uopšte imala zakonski regulisana krivična dela u vezi sa pranjem novca. U Srbiji je podzemlje saradivalo sa službama državne bezbednosti i policijom, a zauzvrat su kriminalci plen iz svojih otimačkih i drugih operacija u Evropi prali kroz legalne kockarnice, barove, restorane i druge oblike privatnog preduzetništva u Srbiji. Smatralo se da nema nikakvih pravnih osnova za preduzimanje mera protiv vlasnika kapitala stečenog krivičnim delima počinjenim u inostranstvu. Nova globalna kriminalna mreža, ukoliko bi njen napad na državu uspeo, mogla bi prouzrokovati donošenje niza ovakvih ne preterano upadljivih zakonskih „propusta”, koji bi omogućili formalnu „legalnost” velikoj proporciji akcija same kriminalne industrije, po principu da je sve što nije eksplicitno zabranjeno, samim tim dozvoljeno.

Opisani proces bi omogućio da početni klijentelistički odnos između tradicionalnog organizovanog kriminala („bande”) i različitih političkih

7 Problem je, u stvari, još ozbiljniji nego što izgleda. Prema Mići Boškoviću, policija, primera radi, zbog političkih pritisaka, godinama nije mogla da „dodirne” Milorada Lukovića — Legiju, iako je bilo poznato da je počinio neka od najozbiljnijih krivičnih dela, koja su na kraju kulminirala njegovim, kako policija tvrdi, planiranjem ubistva srpskog premijera 2003. godine. (Mićo Bošković, izlaganje na konferenciji „Korupcija u Srbiji”, Grupa za bezbednosnu politiku, Centar za menadžment, Beograd, 18. februar 2004).

8 Robert J. Bunker, "Challenging the United States Symmetrically and Asymmetrically: Can America Be Defeated?", US Army War College's Ninth Annual Strategy Conference, April 1998.

9 Robert J. Bunker, & John P. Sullivan, "Cartel Evolution: Potentials and Consequences", *Transnational Organized Crime*, vol. 4, no. 2, 1998, p. 57.

10 Ibid, str. 56.

11 Ibid.

Veze između organizovanog kriminala i politike

elita preraste u sveobuhvatnu pojavu koja prožima politički sistem u toj meri da sam sistem postaje instrument u rukama militarizovane kriminalne mreže. Iako ovakva shvatanja mogućih pravaca razvoja organizovanog kriminala imaju jači odjek u SAD nego među evropskim kriminolozima, postoje indicije da kriminalne grupe u jugoistočnoj Evropi nastoje da usvoje poluterorističke modele operacija koji su sasvim u skladu sa Bankerovim (*Bunker*) opisanim shvatanjem novog ratujućeg kriminalnog entiteta. Svedočanstvo tog trenda su i tragični događaji u Srbiji 2003. godine kada je poginuo premijer Đinđić.

Organizovani kriminal u jugoistočnoj Evropi pokazuje neke od najalarmantnijih tendencija u svom globalnom razvoju. Napadi na najviše nivoje političkog sistema u Srbiji 2003. godine to pokazuju na sasvim nedvosmislen način. S druge strane, naponi koje kontrolne agencije u regionu neštedimice ulažu u razvijanje delotvornog sistema kontrole kriminala nude jedinstvenu priliku da se borba protiv organizovanog kriminala u jugoistočnoj Evropi sagleda kao jedinstvena test-situacija u kojoj se mogu ispitati najnaprednije kontrolne metode za primenu u čitavoj Evropi. Novi zakoni koji su u postpuku donošenja u regionu, posebno u Srbiji, a posebno oni zakoni koji „ciljaju” na kritičnu vezu između organizovanog kriminala i sistemske korupcije, spadaju u najdalekosežnije takve zakone globalno posmatrano. Primera radi novopredloženi Zakon o antikorupcijskoj agenciji u Srbiji, zasnovan je na hongkonško-singapurskom modelu parapolicijske organizacije, koji se u Aziji pokazao izuzetno delotvornim. Tekuća reorganizacija policije, službi državne bezbednosti i sudova stvaraju povoljan proceduralni i institucionalni ambijent u kome se mogu razvijati nove kontrolne metode. Stoga izgleda da je u jugoistočnoj Evropi, iako jedna od najjače zahvaćenih zemalja organizovanim kriminalom, Srbija istovremeno lider u razvijanju delotvornih odgovora na organizovani kriminal.

Nema značajnih elemenata logike koja određuje razvoj organizovanog kriminala koji bi se mogli uverljivo pripisati jednom specifičnom regionu ili oblasti. Stoga razvoj ovog tipa pretnje bezbednosti u jugoistočnoj Evropi odražava razvijanje istog tipa pretnje u drugim delova Evrope i sveta, i samim tim je globalno relevantan.

Usvajanje oprobanih metoda koje su primenjene u drugim delovima sveta je izuzetno vredno za region, ali istovremeno, globalna procena i primena modela razvijenih u regionu bili bi korisni za kontrolu kriminala u zapadnoj Evropi i drugde. To podrazumeva rekonceptualizaciju ideje da pretnja od organizovanog kriminala primarno proističe iz zemalja „izvan” zapadnog sveta, pre svega zbog toga što je ova pretpostavka istorijski pogrešna, jer se organizovani kriminal prvo razvio na Zapadu i potom je „uvezen” u „istočni” deo sveta, a potom i zato što novorazvijene mrežaste strukture organizovanog kriminala ne samo da ne priznaju granice „istoka” i „zapada”, nego idu toliko daleko da sistematski globalno dovode u pitanje moderni pojam demokratske vladavine i njegove institucije.¹² Stoga ima dobrih razloga da se napusti hladnoratovski način razmišljanja o navodnom regionalnom ukorenjivanju organizovanog kriminala i da se globalno rezonovanje o organizovanom kriminalu primeni u kontekstu potrebe da se uspešne kontrolne metode razvijene u trenutno najugroženijim zemljama primene u drugim zemljama, koje će pre ili kasnije biti ugrožene na isti način.

Dok su trenutno neki od najvažnijih elemenata razvoja kriminalnih mreža, pre svega imajući u vidu njihove rastuće militantno neprijateljstvo prema državi, verovatno izraženije u tranzicionim i slabim državama jugoistočne Evrope, vrlo je verovatno da će isti elementi uskoro postati podjednako relevantni i u jačim i stabilnijim demokratijama na Zapadu. Stoga bi možda trebalo obrnuti proces učenja o najboljim načinima da se ovaj problem rešava: dok jugoistočna Evropa prima finansijsku, operativnu pomoć i *know-how* sa Zapada, trebalo bi da iskustveno i praktično znanje koje se akumulira u regionu bude usmereno nazad ka zapadnom delu kontinenta kao vredna riznica metoda za suprotstavljanje nastajućem agresivnom modelu organizovanog kriminala koji napada državu.

12 Vincenzo Ruggiero, "Global Markets and Crime", in Margaret E. Beare (ed.), *Critical Reflections on Transnational Organised Crime, Money Laundering, and Corruption*, University of Toronto Press, Toronto, 2003, pp. 171–82.